

Heleno Tharso Cilicie z Firmiliano cap padocie z Theotisto palestine: vt ad syno dū Antiochia p̄gat q̄ ibi Flouati dogma ta q̄dam serere conarent. Et addit q̄ Fabiano antiocheno episcopo d̄functo Demetrianus in episcopatu successerit. Sz z de hierosolymoz episcopo his p̄bis scribit. Admirabilis autē vir inquit Alexan der in carcere positus: beato sine p̄cessit ad d̄m. Est z alia ipsius Dionisij epistola ad Rhomano scripta de ministerijs. Et alia item ad ipsos de pace z de penitentia et ad quosdā confessores qui adhuc in vr̄be Rhoma Flouatū sequebant. Et rursuz ad eosdez posteaq̄ ad ecclesiam conuersi sū duas epistolas scribit. Sed z ad mul tos alios varia ac diuersa scribēs: studio sis q̄busq̄ in instructionū z doctrine copi osissimā materiā dereliquit.

Finit Liber sextus.

Incipit Liber septi

mus Historie ecclesiastice: cuz capituloz rum annotatione.

De decij et Balli male gestis rebus.

Caplm. I.

Septimum no

bis ecclesiastice historie li brum scriptoz suozum cu dat elogijs nobilissim⁹ pa trum z clarus i episcopis Dionysius: qui posteaq̄ Decius non tot duobus annis p̄ncipatu Romani apic ministrato cum filijs pariter interempt⁹ est: et Ballus suscepit imperium. Quo in tempore etiā Origenes septuagesimo eta tis anno non ad integrum expleto defun ctus est. Scribens Hermamoni cuidam de Ballo hec refert. At ne Ballus inquit malū Decij aut videre potuit: aut cauere: sed in eundē lapidem offensiōis impedit. Cuius cum regnuz flozeret initio: et cun ta ei ex sentētia caderent: sanctos viros qui p̄pace regni eius deo summo suppli cabant p̄secut⁹ est: cum q̄bus z p̄speritatē suam pariter effugant z pacem.

De Lipano: et q̄ statuit hereticos reba ptizandos. Sed Corneli⁹ papa p̄tradicit

Caplm. II.

In vr̄be p̄o Rhoma Cornelio episcopatū regente: et apud Cartagi nē Lipiano ambob̄s fide: p̄tute: pie tate p̄stantibz questio exorta est in Africe magis partibz: si oporteret hereti cos rebaptizari. Cūq̄ id a Lipiano z ceteris pene omnibz per Africā sacerdotibus oportere fieri d̄cerneret: Corneli⁹ z ceteri omnes p̄ Italiam sacerdotes huiusmodi decretū manēte sacerdotali cōcordia refu tarunt: statuente antiquitus a patribz su per hoc traditam regulam d̄bere seruari. Que continebat: post abiectioez p̄auit z cōfessionem recti dogmatis sola eos ma nus impositione purgandos.

Stephanus papa similiter sentiat: et de cōcordia ecclesiaz que post p̄secutio nem facta est.

Caplm. III.

Sed post Corneli⁹ consummationē q̄ tribz circiter annis sacerdotio functus est: episcopatus sedē Lu ci⁹ suscepit. Cui octo solis mētibz sacerdotio administrato: Stephan⁹ succedit. Quiq̄ similē Cornelio de non reba ptizando sententiam tulit. Ad quem Di onysius multa z sepe sc̄pta direxit: de mul tis ecclesiasticis differens causis. In qui bus inter cetera etiā hoc indicat: q̄ oēs ecclesie abiecta Flouati p̄sumptione pa cem inter se inuicem seruent. Scribit ergo z de hoc verbis his. Scio autem frag ter omnes ecclesias in oriente que prius conturbabant nūc redisse ad cōcordiam: z omnes sibi vnanimiter coherere: gaudē tes z exultātes de pace que vltra spem ec clesie reddita est. id est Demetrianus ap̄s Antiochiam: z Theotistus apud Cesare am Bazabbannes in hierosolymis: dorz miente in pace Alexandro: Marin⁹ ap̄s tyrum: Deliodorus apud laodiciam: He lenus in tharso. Firmilian⁹ in cappado cia. Verum ne sermo epistole longior fie ret: nobiliū t̄m modo vr̄biū tibi episcopos indicauit: vt etiam ceteros cum ipsis pari ter vnum sentire nō dubites p̄ vniuersam Syriam vel Arabiam: sed z hi quibz nūc scripsistis Mesopotamie ep̄i idēz sapiūt. Ponti quoq̄ et Bithinie omnes pariter

Ecclesiastice historie

vnanimis et concordis et multa sibi inuicem charitate conerxi glorificant deuz nostrum. Nec Dionysius scribit.

De Sicut papa: et hereticis non rebaptizandis.

Capitulum III.

Stephano vero duobus annis impleto sacerdotio Rome Sixtus successit. Ad quem scribit nihilominus Dionysius de baptismo. commemorans quod Stephanus quidam decessor suus scribens ad Firmilianum et Helenum: ceterosque illarum partium episcopos statuerit: nec concidendum esse his qui rebaptizant: sed debere considerare magnitudinem rei: quod non quicumque: sed permagni et nobiles in episcopis viri sunt quibus hoc visum sit. Dicit etiam quod super hoc scripserit plenius ad Dionysium et Philemonem presbyteros vrbis Rome. Indicauit autem pariter etiam de Sabellij herese que temporibus ipsius exorta est scribens hec.

De herese Sabellij.

Capitulum V.

Quid autem dicam de ea doctrina que apud Ptholomaidam petapoleos civitatem nuper exorta est plena blasphemis in deum patrem et in dominum nostrum Iesum christum. negans vere esse eum filium patris: nec primogenitum omnis creature: filium et sancti spiritus auferens intellectum. Pro quibus cum utreeque partes ad me venissent: et partibus fratribus que commota fuerat discussissent etiam literis put deus dedit paruitati mee persecutus suus et scriptis singula que diligenter exponens: que tibi exemplaria transmisi. Sed et in tertio libro de baptismo quem scribit ad Philemonem presbyterum vrbis Rome etiam hec commemorat.

De revelatione que Dionysio episcopo a domino facta est pro lectione hereticorum librorum

Capitulum VI.

Ego inquit et tractatus hereticorum lego et traditiones eorum perscruto: etsi videam ad horam verbis eorum polliui. Sed multum mihi profert hoc ipsum quod ex ipsorum scriptis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus et conspbyteris prohiberet me: ne heretica lectio tanquam sceni alicuius fetore polluerer: visio mihi quidam a deo ostendit que me confirmaret et sermo

ad me factus est. Nec mihi euidenter proloquens. Lege omnia quecumque in manus tuas venerint: quia probare singula que et discernere potes. quando quidem ex initio hec tibi causa fuit credenda. Amplexus sum visionem que et apostolice sententie concordabat dicenti: Omnia legite: que bona sunt tenete. In ipso quoque libello commemoratum non tunc primum in Africa de hereticis rebaptizandis ab episcopis esse decretum: sed antea iam in nonnullis ecclesiis et conciliis episcoporum velut in iconio atque alijs locis de hoc fuisse tractatum.

De nouati scismate

Capitulum VII.

Scribit adhuc et in quarto de baptismo libro ad Dionysium vrbis Rome presbyterum prima de Nouati impietate commemorans. In quanto vero libro ad Sixtum vrbis Rome episcopum scribens et aduersum supradictam heresim quidam differens: etiam tale aliquid accidisse commemorat his verbis. Vere autem frater consilium peto et rediro sententiam quid tibi videatur in ea causa que in ecclesia nostra exorta est. Vereor enim ne forte fallar in aliquo.

De hereticorum baptismo.

Capitulum VIII.

Erat apud nos frater quidam fidei antiquus: ante etiam quam ego episcopus ordiarer: imo et antequam decessor meus Eraclius. Is cum iteresset his que baptizant: et audiret vel quid interrogaret: vel quod responderet: flens accessit ad me et prociens ad pedes meos confiteri cepit se baptismum ab hereticis aliter suscepisse: Quod tamen in ea que nunc videret a nobis ministrari: nec baptismum duceret: eo quod esset repleta blasphemis omnis illa confessio. Similiter et hoc addebat se intantum pro hoc errore stimulari: ut ne oculos quidem ad deum auerteret erigere. Propter quod exorabat se mundari et purificari ecclesiastico baptismate: ut et gratiam posset consequi spiritus sancti. Quod ego facere ausus non fui: sed dixi posse ei sufficere tantum tempus communionem quam in ecclesia consecutus est per hoc quod a nobis eucharistie suscipiens donum responderet Amen. ex quo et per singula potuisset ipsa sacramentorum potestate purgari. Exhortabar igitur eum debere confidere fidei sue et scientie iam pur

Ecclesiastice historie

nus adhiberet. Concessit tñ deus supradictis diaconis gratiaz: confessoribus suis puidens: vt inuitis omnibz istis tamē nō negaret ingressus. Sciēdū tamē est q̄ hic Eusebius quē diaconē supra dixim⁹ post modū ep̄s apud Laodiciam Syrie ordinatus est. Marim⁹ hō quem psbyterū memorauimus: ipsi Dionysio apud Alexandria successit in episcopatu. Faustus autem qui cum ipsis tunc confessor enituit: vsq; ad p̄secutionē que nostris temporibus facta est grandeuus et plenus dieruz pdurans p̄fecto martyrio obruncatōe capitis p̄summat⁹ est. Heca Dionysio certissima fide memorantur.

De his que apud Cesaream Palestinā martyres facti sunt

Caplm. XI.

Bitur in Valeriani p̄secutiōibus apud Cesareā palestinē: multa a diuersis martyria cōsummata sunt. In quibz tres q̄daz admirādi adolescentēs: quoz vnus Priscus: ali⁹ Valchus: tertius Alexander vocabat⁹: cum in suburbanū agellū supradicte vr̄bis ihabitarent: diuine fidei calore succēsi: ceperūt semetipsos segnitie atq; ignauie incusare q̄ cum celestes in vr̄be martyriū p̄ponerentur corone: ipsi nec desiderarēt: nec raperent: cunq; dñs et saluator regnū celoz volenter diripi debere testatus sit: ip̄i i gloriosz desides aios humi gererēt. His igitur semetipsos alloquijs incitantes: vrbem petūt. et Adorato iudice truculento cur tantū in sanguinē p̄ioz d̄seuret in cusant. Ille cōtinuo nobiles anios iuuenū q̄ dignis remunerat affatibus: deuorandi inquit bestiis subrigent: quibz non placet p̄iorum sanguinē fundi. Sed et mulier q̄dam supradictozū iuuenum secuta fert audaciam et magnanimitatis exēplū. similesq; sortit̄ exitū pene. Quā tñ de Marcionis schola fuisse loquebant.

De martyrio Marini.

Caplm. XII.

Marinū quoq; virū militarē hierosolymozū ciuē honore et diuitijs clarū cū in sup̄dicta vr̄be int̄ collegas suos p̄ ordinē gradus sui honor q̄dam cōtingeret militarē (vt fieri so-

let) in sequentē collegā suū subit inuidia et exclamat nō posse Marinū adipisci superiorē gradū. et q̄ esset christianus. Interrogat a iudice Marin⁹: si ita res se haberet. Ille ita esse et vere se esse christianuz clarissima vocet testat. Tres ei deliberandi hore d̄cernūt a iudice: vt eligat vtz velit: imolare dñs et impator: an christianus interimi. Cūq; a tribunalibus fuisset egressus Theorist⁹ ep̄s loci ap̄phēsa manu ei⁹ pducit eum ad eccliaz: ibiq; multz sbis infide confirmas: ad vltimum in intiora pducat altar: gladūq; suū quo p̄cinct⁹ erat ostēdēs ei: et rursus offerens euangeliū: qd̄ de duobus mallet interrogat. Marinus hō p̄mptissima fide cum manū ad euangeliū tetendisset: optime inq̄t Theoristus qd̄ elegisti o fili. et cōtemnens p̄ntē vitam: eternā sperato: cōfidēs p̄ge: et suscipe coronā quā tibi dñs p̄parabit. Regress⁹ cōtinuo ad tribunal euocat per p̄conē. Aderat em̄ tps statutū. Ille hō nec moras patit: nec expectat interrogantem: sed continuo sibi et deliberatum asserit: et ex patris legis confirmatum: q̄ deo obtemperare oporteat magis q̄ hominibus. Quē iudex ilico capite puniendū p̄ tali respōsione p̄nunciat.

Relatio de Astirio.

Caplm. XIII.

Ed inter eos cūctis clarior et meritis fidei supra ceteros insignis memorat Astirio: vir romane vrbis senator patrici⁹: nobilitate facultatibz: p̄pinq̄itate etiā regia: et om̄i bonoz fama satis clarus. Qui cū supradicti martyris extremis iteresset exequijs et capite cesum cadauer subiect⁹ hūeris suis et substrata veste qua iduebat exciperet: honorem quē martyri detulit: cōtinuo ip̄e martyr assequit. Sed et in multis alijs cū p̄claris gestis i fide christi enituisse tradiderūt nobis hi qui eum in corpe adhuc posituz viderūt. In q̄bz etiā tale aliqd̄ p̄ eū gestuz memorabāt. Apud Cesareā Philippī: quā Panecadā Phenices vocāt: aut sub radice montis q̄ appellat̄ Pani⁹: ex q̄ fluij Jordanis p̄mo fluēta p̄siliūt: morē fuisse gētīlis erroris: certa ac solēni die imolari victimā. Que victima arte q̄daz demonis subito nusq; compebat. Et erat hoc famosissi-

mū miraculi genus q̄ psuaderi astantib⁹
videret in celum hostiā inuisibilē esse sub
laram. Accidit igitū hec gererent a desse
Astirum. Qui cum videret oēs miraculi
huius stupore p̄stringi. humanos misera
tus errores: cum gemitu et suspirio oculos
ad celum pariter tendit: p̄ palmas: ch̄m q̄
est sup̄ oia de⁹ tota fide. p̄fusis lacrymis
iuocat: vt p̄stigia fallac⁹ demonis arguat
miserisq; mortalib⁹ erroris hui⁹ soluat ar
canū. hoc illo cū stetit supplicāte: subito
victima q̄ inuisibilē credebat assūpta: su
p̄ferri aq; videt: et cōspectib⁹ oim reddidit
nec vltra in illis loc⁹ error h̄mōi potuit re
parari: ita vni⁹ christiani p̄ce tantoꝝ secu
loꝝ deceptiois machina: cū auctorib⁹ su
is demonibus dissoluta est.

De signis que virtute saluatoris apud
Pancadam fiebant.

Caplm. XIII.

Erū q; vr̄bis hui⁹ fecim⁹ mētio
nē iustū videt cōmemorare et il
lū in q̄o historia dignū duxim⁹.
Mulierē quā sanguis p̄fluuiō la
borātē a saluatore curatā euāgelia tradi
derint hui⁹ vr̄bē ciuē p̄stat fuisse: dom⁹ q;
ei⁹ in ea et nūc ostendit. Pro forib⁹ p̄o do
m⁹ ip̄i⁹ basis q̄dā in loco editiore colloca
ta mōstrat. in q̄ mulieris ip̄i⁹ velut genib⁹
p̄uolūte palmasq; supplicis tendētis ima
go cre videt exp̄ssa. Astat p̄o alia erenū
hilomin⁹ fusa statua: habitu viri stola cō
pta circūdati: et dexterā mulieri porrigēt.
Hui⁹ ad pedē statue e basi herba q̄dā no
ua specie nascit. Quecū exorta fuerit: ex
crescet vsq; ad stole illi⁹ erei dumētī fim
biā solet. Quā cū sūmo p̄tice crescēs her
ba p̄tigerit: vires inde ad p̄pellēdos oēs
morbos lāguoresq; p̄qrit: vita vt q̄cūq; il
la infirmitas fuerit corpis haustu exiguo
macta salutar⁹ gramis depellat: nihil
oīno virū gerēs si anteq; eree fimbrie sū
mitatē crescendo p̄tigerit decerpāt. Hāc
statuā ad similitudinē vult⁹ Jesu formatam
tradebāt: q̄ p̄māsit ad nostra vsq; t̄pa. sic
ip̄i oculū n̄ris inspexim⁹. Et nihil mirū si hi
q̄ ex gētib⁹ crediderāt: p̄ b̄nificiis q̄ a salua
toꝝ fuerant p̄secuti: velut h̄mōi mun⁹ vi
debat offerre: cū videam⁹ nūc et aploꝝ
Petrū vlt⁹ Paulū et ip̄i⁹ saluator⁹ imagines

designari: tabulisq; depingi. Sed et anti
quas ip̄soꝝ imagines a quibusdā cōserua
tas nos vidimus. q̄o mihi videtur ex gen
tili p̄suetudine indifferēter obseruati: q;
ita soleant honorare q̄s honore dignos
duxerint. Insignia etem veterū reserua
ri ad posteroꝝ memoriā: illoꝝ honoꝝ: ho
rum vero amoris indicium est.

De throno Jacobi.

Caplm. XV.

Eniq; et Jacobi cathedra: q̄ pri
m⁹ inter ep̄os: ab ip̄so saluatore
et ab apl̄is in hierosolymis est ele
ctus quēq; fratē christi volumina
diuina designat: vsq; in hodiernū inibi p̄ser
uat atq; in ea sedēt oēs q̄ vsq; ad presens
t̄ps sedis illius sacerdotiū sortiunt. Ser
uatur ergo cū ingēti studio velut a maio
rib⁹ tradita memoria sanctitatis: et cū
magna veneratiōe habet vel vetustatē vlt
p̄mī sacerdotiū sanctificationis obtētū
Sed de his ista sufficiant.

De pace a Galieno reddita ecclesiqs.

Caplm. XVI.

Alien⁹ p̄o Valeriani fili⁹ postea
q̄ rerū summam solus obtinuit:
leni⁹ ac moderati⁹ erga n̄os age
re iustitiam: datiq; decret⁹ ihiberi
supplicia: p̄secutiōesq; cessare. et q̄ q̄s pu
tat more exorare q̄o diuinū est: sinit.

Qui episcopi tunc fuerunt.

Caplm. XVII.

Er̄ idē tēpus cū romano adhuc
sacerdotio Sixt⁹ p̄sset et ap̄o an
tiochia Demetrian⁹: Firmilian⁹
q; adhuc cesaree capadocie sup
esset: p̄oti ecclesias Gregori⁹ qui p̄us Theo
dorus dictus est ex Origenis discipul⁹: cū
fratre Anthenodoro suscepit gubernans
das Ap̄o Cesareā p̄o palestine post Theo
tistū Dōnus ep̄atū sortit⁹: et breui defun
ctus Theotigno iaz nostre memorie viro
sedē tradidit. Qui et ip̄e Origenis auditor
fuisse dicebat. In hierosolymis p̄o post
Zabbanē sacerdotiū suscepit Dyrenus.
Et hi oēs q̄ in pace ecclesias gubernabāt
De his q̄ apud Alexandria acciderunt

Caplm. XVIII.

Sed apud Alexandriam et si nulla
extrinsecus mali causa sit: eo ip̄se
q; genus hominū feroꝝ: sediciosū

Ecclesiastice historie

et semp̄ inquietū est: ciuiles inter se mor̄
et bella non videntur merito: neq; ob defen
sionem: sed ob necem atq; interitū ciuium
cōmouebant: De quibus Dionysius in epi
stolis suis comemorans refert ita a p̄p̄ris
ciuib; esse vastataz deletāq; urbem: vt illa
que constipatione populoz vix soleret di
gredientib; incedendi spacium dare: nūc
eo vsq; puenerit: vt cōspicere i plateis ho
minē valde rarum sit: madere omēs ciuiū
sanguine vias cadaueribus obtegi: et ne
ad sepeliendū quidem sufficere qui super
sunt vnde et post belli rabiem ferriq; vasta
tionem corrupti aeris ex fetore cadauerū
pestilētia increuerit: ita vt si qd ferro sup
fuerat id morbo absumeret.

Quo Dionysius d̄ pascha statuit

Capitulū. XIX

Scribit aut̄ de his idem Dionysius
us in epistola paschali: que solēni
ter p̄ annos singulos legi solz his
p̄bis alijs fortassis hominib; n̄ vi
deat tempus hoc: tempus esse solēnitatē:
quāquidem luctus vbiq; et acerba lamēta
tio in plateis cūctacircūstrepit. Semitus
p̄o inest et mugitus in domib; p̄pter mul
titudinem morientū. Sicut em̄ de primoz
genitis quondam Egyptioz refertur: ita
etiā nunc ingens vbiq; clamor attollitur.
Non em̄ est domus (sicut scriptum est) in
qua nō sit mortuus. Primo nanq; ipsi ma
nibus suis partē maximā et meliorē popu
li crediderūt: p̄sequendo sanctos. partē
alteram bella intestina rapuerunt partem
p̄o que sup̄fuerat pestilens nūc egritudo
consumit. Sed nos neq; in p̄secutionib;
cum iugularēmur a festiuitate cessauim;
nec vnq; nobis potest solennitas impedi
ri: quibus p̄cipitur in tribulatōe gaudere.
Om̄nis igitur nobis locus quicūq; a tyrā
nis eligebat̄ ad penā: siue ager ille seu des
sertum fuit: siue insule: siue carcer: solenni
tatem nobis impedire nō potuit. Letissimā
p̄o sup̄ oēs habuere solennitatem bea
ti martyres: qui cū sanctis angelis in celo
pascha curarunt.

De morbis qui acciderunt

Capitulum. XX

Quod hec p̄secutores n̄ i in semet
ip̄os manus ac tela p̄terūt. Sed
nec sic quidez nostrorū festa turba

ta sunt. Insecutus est hic pestilens morbo
et plaga terribilis. sed illis multo terribi
lior et grauior: q̄s nec spes erigit futuroz
Fobis p̄o hec omnia exercitia quedā vir
tutis et fidei p̄bamenta dicuntur. Quam
uis ei densior sciuozq; paganos: maḡ q̄s
nostros morbo inuasit: tū nec a nostris
quidam penitus abscessus est. Et post pau
ca addit dicens. Multi nanq; ex fratrib;
bus nostris p̄ nimia charitate duz absq;
vlla cūctatōe infirmos visitare non desi
nūt: et nō solū visitare: sed et ministrare et
exhibere officia q̄ dñs p̄cepit: repēte mor
bi cōtagiōe: cū illis parit̄ q̄bus ministra
re voluerāt interibāt: affectu em̄ quodaz
dilectionis attracti: et velut participare
dolores euz dolentib; cupientes: alienas
in se mortes haud segnit̄ transferebant:
et effecti sūt eorum (vt dicit apli sermo)
perip̄sima. Deniq; plurimi nostrorum p̄
cipui et electi viri: inter quos et p̄sbyteri
nōnulli et diaconi: multiq; ali; de plebe:
constantissima et ardētissima fide: tanq;
si martyriū temp̄ instaret miserando inu
firmos: semetip̄os huiusmodi mortib;
inferebāt: minime ex hoc martyriū se ca
pere p̄sumētes. Et duz curādis egris: deu
functisq; exportādis: humanisq; corpo
ribus operam dabant: insequēbant̄ pene
eos quos suis humeris ad sepulchrū de
uexerant. Pagani vero ecōtrario suos cō
tinuo vt egrotare ceperāt deserebāt: parē
tes charos liberos: vxorē coniunx: filiūq;
nihilominus parentes. statim vt tremere
in ebria vidissent: et morbo ora pallere do
mo p̄pulsos: in plateas semineces eicie
bant. ibiq; insepulta eorum cadauera re
linquentes: vim morbi quam per hec se ef
fugere opinabant̄ dupliciter incurrebant:
dum ad pestilentie rabiem etiā fetoz in se
pultoꝝ cadauerū iungeret.

De Salieni regno

Capitulū. XXI.

Refert idē Dionysius de Salieni rē
porib; q̄ eo regnante ecclesie dei
i pace durarūt. et q̄ medijs ei⁹ tē
porib; Sacrian⁹: velut nubes q̄
daz tenebrosa et arda: subito regni ei⁹ ob
scurauerit lucē. Quo rursū ad vicē estine
nub̄ abolito Salien⁹ nouuz vt ip̄e ait ex
retivniūso mōo lumē effulsit. fil̄ ei atrocē

tyrānum et regno deturbavit et vita. Desi-
gnat autē etiā tēpus q̄ nono anno imperij
Baliēni hec scriberet. Extāt et alia q̄ plu-
rima necessaria satis et admiranda Dio-
nyſij opuscula: que vtilitatis plurimū le-
gentib; conferant. Inter que scribit etiā
de repromissionibus futuris: existēte cau-
sa huiusmodi.

De Nepote et scismate eius.
Capitulum. XXII.

Episcopus quidā erat in partibus egypti
partem Nepos nomine. Hic iudaico in-
tellectu de futuris repromissionibus
sentiebat: easque corporaliter ex-
hibendas docebat: et mille annis in delictis
corporalibus in hac terra sanctos regnatos
esse cum christo: huiusque sui dogmatis proba-
menta scriptis ex reuelatione Joannis testi-
monij conabatur asserere. De quibus et libel-
los edidit: interpretationes huiusmodi continentes.
Igitur Dionysius de repromissionibus scribens
ad hunc Nepotem stilum sue intentionis obuer-
tit: et in primo statim libro sua sententia que ei de
diuinis repromissionibus videbatur exponit.
In secundo quoque volumine de reuelatione Jo-
annis differens facit mentionem Nepotis his
verbis. Et commentatores inquit quosdam
proferunt Nepotis: quibus inveniunt plu-
rimū: et per quos putat ineffabili quodam
sacramento ostendi qualiter regnum christi
futurū sit super terras. Sed in alijs quidem
multis etiā ego amplector et diligo Nepo-
tem: vltimē fide sua: pro eruditione et studio
scripturarum: et precipue per exercitio psallendi:
quonia quidē plurimi fratrum libenter
per hoc eius elegere consortia. Est ergo etiam
mibi erga eum multa reuerentia: et inde mag-
gis quia iam processit ad dominum. Sed reuera pl-
uribus et amanda et preferenda est veritas. Lau-
dare oportet et absque inuidia amplecti: si
quid recte dicitur: et discuti hoc et discerni si
quid minus sane scriptum est. Et si quidem presens
esset is de quo sermo est: sufficeret solo sermo-
ne discutere que minus recte dicta videban-
tur: dum interrogatione precedente responsio
subsequens in concordia quod contrarium et discre-
pans videbatur adduceret. Ubi vero scri-
pta edita sunt: et ut videtur quibusdam satis sua-
sonia: et ubi doctores procedunt qui legunt et pro-
phetas pro nihilo ducunt: et euangelia non se-
quantur: apostolorum scripta despiciunt. Nos

autē solos libros atque istam doctrinam: velut
magnum aliquod et occultum mysterium veneren-
tur: ac simplices quosque fratrum nostrorum do-
ceant nihil excelsius: nihil magnificentius senti-
re de aduentu et presentia dei et saluatoris no-
stri Iesu christi: neque de resurrectionis glo-
ria: et nostre congregationis in ipsum ac simili-
tudinis repromissionem. Sed parua quedam et sem-
per mortalia: et non alia que sunt ea que nunc vi-
demus sperari suadet in regno dei. Necessa-
rium videtur ad hec omnia respondere fratri no-
stro Nepoti: et post aliquanta rursum sub-
iungit hec. Etenim cum in Arsenoite essemus:
ubi multo iam tempore volebat ista doctrina:
ita ut scismata inter fratres et discordie fieri
erent: convocauimus presbyteros et doctores qui
erant in ecclesijs et publice cepi tractatum ha-
bere. Simul et cohortatus sum fratres: ut
si quid eos moueret obijceret nihil vereren-
tes. Tum mihi illi ut scutum validissimum: et
inurum inexpugnabilem codicem Nepotis ob-
iiciunt. Suscepi patienter: et tribus contin-
uis diebus residens a prima luce usque ad ve-
speram cum ipsis coepi cepi singula eius scri-
pta discutere: et vniuersum quod in se ab-
surdum haberet ostendere. Et vere satis ad-
miratus sum patientiam et constantiam atque in-
telligentiam fratrum: qui sequenter et per ordinem
de singulis questionibus proponebant: et validissimi
me his que a nobis respondebant occurre-
tes. Post hec cum quid esset in vero patuisset:
accommodabat nihilominus absque pretenti-
one consensum: iudicantes hoc quod non con-
tinuo si quid semel animo visum fuerit: omni
id studio et contentione seruandum est: sed
esse rectum tunc mutare sententiam. cum enim ea
melior et rectior superauerit: patefactis et
hinc cordibus suis deo audiebant verbum.
Cuius probatio non ex humana persuasione: neque
est eloquentie suco: sed et diuinarum scriptu-
rarum assertione veniebat. Et ita euidens fuit
assertionis nostre probatio: ut is qui inter eos ma-
ximus doctor et vite meritis prestantior habebatur
Corantion nomine: surgens in medio cunctis
audientibus proclamaret: et protestaretur nemi-
nem debere ultra eius doctrine facere men-
tionem: sufficere quod erratum est de cetero
non solum nihil horum tenendum vel sequendum
sed nec commemorandum quidē de talibus si quidem
dem tacuissent ac manifesta contra hec de
scripturis diuinis patuisset assertio. Quis

Ecclesiastice historie

Jo reliqui fratres gaudio et leticia repleti
corde: per commendationem sui inexplebiles gra-
tias referebant.

De Apocalypsi Joannis.

Capitulum. XXIII.

Dist aliquanta Jo veniens ad Apo-
calypsim Joannis hec de ea scri-
psit. Nonnulli ex p̄cessoribus nostris
penitens libellum hunc refutandum a ca-
nonis scripturaz atq; abijciendum putarunt:
singula queq; eius capitula arguentes. et dixe-
runt p̄titulationem libri non esse veram: sed ali-
ene scripture Joannis tantum nomen imposi-
tum: unde neq; Joannis hunc esse librum: nec
revelationem videri posse: q̄ crasso q̄dam ve-
lamine ignorantie cōtegat. Addiderunt etiam
hec q̄ nihil dignum in ea gravitate apostoli-
ca censeat: S; ne alicui q̄dam ecclesiasti-
corum saltē viroz scripturam esse dixerunt: sed
Eberinthum quendam auctorem Eberinthiane
heresis volentem dogmatum sui fidem: aplici-
nois opinione firmare: libello a se cōscri-
pto Joannis titulum p̄tulisse. Deniq; inqui-
unt Eberinthi dogma hoc cōtinet: iteris
futurum esse regnum christi. Et q̄m ipse car-
nis et libidinis amicus dicebat: ea in res
promissionibus futuri regni sanctis p̄bens-
da censebat: que sui animi libido dictas-
bat: ventris et voluptatis opa mansura: cibo-
rum satietate et abudantia poculorum: nuptias:
et cetera que horum cōsequetiam servat. Et
reparari rursus sperabat festiuitates et sa-
crificia iudaica: victimasq; legales. Ego
Jo q̄stum ad meam sententiam p̄tinet: sperne-
re aut abijcere scripturam libri huius nullatenus
audeo: maxime cum multi ex fratribus
ita mecum sentiant. Sed hoc magis de eo
sentio q̄ excedat atq; emineat q̄ in cōscri-
pta sunt humane auditiōis modum: et sit in eo
arcanus quidam et reconditus atq; admiran-
dus omnibus sensus. quem et ego admiro ac ve-
neror: etiam si non intelligo. Et ita sentio
q̄ diuina aliqua sacramenta sermonibus
contegant humanis: non tam iudicio meo
discernens. q̄ fide credens: et ideo non repro-
bo que non intelligo. sed tanto magis ad-
miro: quanto minus assequor. Post hec Jo
totius libelli differens corpus: et singula que
discuties: atq; euidenter ostendens nullo
modo fieri posse: vt scilicet dignum in eo
intellectus appareat. Addit etiam hec di-

cens. Consummata igitur omnia prophetia: beatos
dicit propheta eos qui hec custodierunt. Sed
et semetipsum beatum dicit. Ait enim Beatus
qui seruat scripturam prophetie libri huius et ego
Joannes qui audio et video hec. Uocari
ergo eum Joannem: et esse hanc scripturam
Joannis non nego. Sancti namque alicui
est et sine ulla dubitatione per dei spiritum scri-
pta: etiamsi non sit ille Joannes apostolus fi-
lius Zebedei: frater Jacobi: cuius euangeli-
um secundum Joannem scriptum est: et epistola
catholica. Ut ergo Dionysius plurima
asserit: one diuinitus quod dem inspirata reue-
lacione non esse dubitandum et Joannis esse:
non tamen sibi liquido videri: q̄ illius sit
Joannis qui euangelium scripsit. quia ille
nisi quod nois sui fecerit mentionem ac sese si-
gnauerit noiatim. Hic autem qui Apocalyp-
sim scribit tertio ferme mentionem nois
sui facit. S; et ex ipso scripture stilo discre-
tionem facies dicit potuisse fieri in illis tem-
poribus fuisse et alium aliquem Joannem unum
et sanctis cui hec reuelauerit deus. Dubi-
ta Jo et alia instructionis ecclesiastice moni-
menta nobis in libris digesta: beatus Diony-
sius dereliquit: quorum lectio magnope
ab studiosis quibusq; expectanda sit. Sed
iaz ad historie ordinem reuertamur. Sixto
Romane ecclesie per annos undecim sa-
cerdotio procurato: succedit Dionysius. Et
Demetrio apud Antiochiam defun-
cto: Paulus de Samosate sacerdotium
suscepit. qui Paulus obiecta satis et indi-
gna de christo sentiens: traditionem doctri-
ne ecclesiastice corrumpere dicebat: eum com-
munis nature hominem tantum fuisse.

De Epistolis Dionysij.

Capitulum. XXIII.

Unc Dionysius de alexandria roga-
tus venire ad concilium: et senectute
impedimento et incommoditate cor-
poris inhibet: per epistolam tantum presentem se
reddidit et quod fidei ac venerationis erga christum
teneret exposuit. Ceteri Jo ecclesiarum pa-
stores diuersi et locis et viciis: velut aduersus
sum latrones quendam christi gregibus insu-
diantes: conueniunt Antiochia. In quibus
insignes et ceteris precellentes erant. Fir-
milianus a Cesarea cappadocie: Gregorius
et Anthenodorus fratres: ponti pro-

inicie sacerdotes. Helenus sardensis ecclesie episcopus: et Nicomas ab Iconio et hierosolymoz precipuus sacerdos Dymenus et vicine huic urbi cesaree Theotignus: Sicut et Maximus bostrensis episcopus dignus eorum sortio cohererebat. Vultus quoque et alii quos longum est enarrare per singulos. Sed et presbyteri quos plurimi et diaconi ad supradictam urbem causa cōpescendi: imo delendi noui huius dogmatis puererāt.

De Paulo Samosateno: et de Gregorio de heresi eius.

Capitulū. XXV

Nigrit omnes sepius in vniuersis conuincunt: Paulus quoque samosatenu stantentes in medio: atque eius heresim quam ille nunc occultare: nunc etiam dissimulare conabatur: frequenter tractatu et assiduis disputationibus denudantes: arguere blasphemias et publicare nitebantur. nec tamē vno id aut secundo tamen concilio ad finem perducere potuerunt. Sed et conuentu sepe et absque opere precio discessu. Verum quoniam beati Gregorius historie rextus attulit mentionē dignissimum putatū viri gesta (que sub orientali et septentrionis axe cunctoz sermone celebrant) omissa nescio quo casu huic narrationi ad memoriā posteritatis inserere. Stagnum quoddam erat in ponti regionibus situm: piscibus copiosum: ex quoz captura per diuites reditus dominis prestabant. Ista possessio duobus fratribus sorte hereditatis obuenerat. sed pecunie cupiditas (quae pene omnium corda mortalium superat) etiam fraternas necessitudines violauit. Conueniebatur a fratribus tempore captationis: non tam ad capiendos pisces: quam ad homines decipiendos: cedes ac bella mouebant. humanus sanguis pro piscibus fundebatur. Sed dei providentia affuit aliquando auxiliū aduentusque Gregorius. Vidit pericula et mortales viroz: furcetesque germanos: quid cauere existeret pro qua in exitum sui suozque fratres accenderentur inquit: nullam nisi capturam piscium comperit. Tū ille cum per honorem aduentus sui utreeque partes paululum siluissent. nolite inquit o filioli rationabiles animas pro mutis animantibus violare: fraternam pacem quousque cupiditate

dissolueret: dei leges et nature pariter iuramentum: et vna mecum ad oram stagni exitualis accedite. Ego iam vos per virtutem domini omni certamine cruento contentioni absoluam. Et cum hec dixisset: in conspectu omnium virgam quam tenebat in manu ad primas litoris vndas defigit: et ipse positus genibus palmas tēdit ad celum: atque his verbis excelso supplicat deo. Tu domine deus patrum nostrorum: qui cum tibi primus homo Adam peccasset: et mandatū tuū preterisset: penas culpe illius moderatus ad terram maledictionis sententiā detorristi dicens. Maledicta terra in operibus tuis. Et nunc ergo miseratus horum iuuenum fratrum sanguinem qui periclitatur: precipue ut maledicte sint aque iste in opibus eorum: pro quibus furore succensū fraterne pietatis oblitus sunt: ita ut nunquam in hoc loco vel piscis appareat vel aqua resideat: sed sit capus aratri patiens: ac frugum ferax. et custos in eternum fraterne concordie perseueret. Simul ut ille finem orandi fecit: statim se vnda subducens: et cursu velociore refugiens: a conspectu superno iussa discedere: abyssis suis reddit. et arentem campum germanis iam per cordibus dereliquit. Sed et in hodiernum frugum ferax esse dicitur solus: quod ante fuerat nauum ferax. Memoratur etiam aliud illustrius ab eodem iunctis gestum. In quodam loco ruris angusti: cum res posceret ecclesiam construi rupes quedam vicini montis ex parte orientis obiecta: ex alia vero preterfluens fluius spacium quantum ecclesie sufficeret denegebatur. Et cum alio omnino non esset locus: omnesque mesticiam gererēt: quod solum ad construendam ecclesiam non haberent: ille fide plenius pernoctasse in oratione dicit. et dominum Iesu permissiois sue admonuisse fideliter qua dixit. Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis monti huic tolle te et mitte te in mare: et fiet utique. Cumque plena fide ac deuotione deposceret ad lucem coeclibus populis inuenta erupes in pretervna secessisse tantum quantum spacium ad condendam querebatur ecclesiam. Traduntur eius et alia quae plurima. Sed ne in longum videamur trahere sermonem: intermissis ceteris vnum adhuc de eius gestis adiiciam. Iter ei fuisse quondam per alpes dicitur

Ecclesiastice historie

tur hyemis tēpore. z cū puenisset ad sum-
mū alpīū iugum: niuibz repleta erāt omnia
nullū vīq̄ diuersorū. Phanium tamē ibi
Apollinis erat: cui succedens transacta
nocte discessit. Sacerdos hō erat q̄dem
phani ei? cui p̄sulere simulachrū Apollini-
nis mos erat: z reddere responsa poscen-
tibz. Ex q̄ ei etiā alimonie quest? esse vide-
bat. Igit post digressum Gregorij offer-
re cōsulta z respōsa poscere sacerdos ac-
cessit ex more: nihil inde responsi venie-
bat. Repetit victimas: silentiuz p̄manet.
Iteq̄ ac itez litat. surdis ingerit fabulaz.
Lūq̄ stupore noui silentij estuaret sacer-
dos: nocte ei assistēs dēmoniuōdū in som-
nis. Quid me illic iuocas: q̄ iā venire nō
possū. Percōtāti causaz: aduētū se Grego-
rij dicebat expulsū. Quid tunc remediū
daret cū perquireret: ait nō aliter sibi li-
cere ingredi locū illuz nisi Gregorij p̄mis-
sisset. Quibz audit; sacerdos occupat vī-
am: mītra ap̄d semetipm voluēs: atq̄ aio
recursante p̄tractās puenit ad Gregorij
adorfusq̄ euz rē pandit ex ordine: huma-
nitat; sue atq̄ hospitalitat; admonuit: q̄
relam depulsi numinis promit: adeptaz
facultatē sui quest? deplorat: ac reddi sibi
omnia in p̄stinum statum deposcit. At il-
le nihil moratus scribit epistolā i hec ver-
ba Gregorius Apollini salutē. p̄mitto tibi
redire ad locū tuū: z agere q̄ cōsueuisti
Hāc epistolā sacerdos accipit z ad pha-
num defert. positaq̄ ea iuxta simulachrū
affuit demō: ac dedit responsa poscenti.
Tū ille i semetipm cōuersus ait. Si Gre-
gorij iussit: z de? iste discessit: nec potuit
redire nisi iussus. z rursū iubēte Grego-
rio restitū? est: quomodo nō multo meli-
or isto Gregorij: cui? hic obtemperat ius-
sis: Clausis igit ianuis phani descendit
ad Gregorij: epistolā secū quam acceperat
referēs: omnēq̄ ap̄d eū rei geste ordi-
nē pandens. simulq̄ se ad pedes ei? pro-
sternēs rogat vt illi se deo offerat. cuius
virtute dñs gentiuz Gregorius impera-
bat. Lūq̄ enixius z pertinacius p̄sisteret:
cathecumin? ab eo fact? est. Et cum se vī-
te castissime z abstinentissime: derelictis
omnibus non solū erroribz demonuz. sed
z seculi actibz mancipasset: etiā baptisma
consecutus est. Et intantum vite merito

ac fidei virtute profecit vt ip̄e beato Gre-
gorio in ep̄atu successor extiterit. Sed et
ingenij sui nobis in paruo maxima mo-
nimēta dereliquit. In ecclesiasten nanq̄
metaphrasin idem Gregorius magnificē-
tissime scripsit: z catholice fidei expositi-
onē breuit editā dereliquit: quā pro edifi-
catiōe ecclesiāz sociare his cōmoda du-
xi Gregorij martyris z episcopi Neocesa-
rie fides. vnus deus pater verbi viuētis:
sapientie subsistentis: et virtutis sue et fig-
gure p̄fect?. p̄fecti genitor pater filij vnus
geniti. Vnus de? solus ex solo deo. figu-
ra z imago deitatis. verbum perpetrans.
sapientia cōphendens oia z virtus q̄to-
ta creatura fieri potuit. Filius verus ve-
ri: z inuisibilis ex inuisibili. z incorrupti-
bilis ex icorruptibiliz immortalis et im-
mortali. z sempitern? et sempitno. Un?
spiritus sanct? : ex deo substātiā habens z
qui p̄ filij apparuit imago filij perfecti
p̄fecta viuētū causa: sanctitas sanctifica-
tionis prestatrix. per quem deus sup oia
et in omnibus cognoscitur. et filius per
omnes. Trinitas perfecta: maiestate et
sempiternitate z regno minime diuidit;
neq̄ ab alienat. Igitur neq̄ factuz quid
aut seruiens in trinitate: neq̄ sup indu-
ctū tanq̄ ante hac quidē nō subsistēs post
ea vero superingressuz. neq̄ ita defuit vn-
q̄ filius patri: neq̄ filio spiritus sanct?. s; z
inconuertibilis z immutabilis eadez tri-
nitas semper. Sz d Gregorio satis dictū
nunc ad historiā redeamus. Interea Di-
onysius apud Alexandriam quieuit in paz-
ce: duodecimo anno imperij Galieni: de-
cem z septem annis functus sacerdotio:
Succedit ei vero Maximus. Igit Gal-
enus cum per annos quindecim roma-
nū gubernasset imperium Claudio regni
successore defunct? est. Qui solis duobz
annis in imperium transactis: Aurelia-
no rerum apicem dereliquit. Tui? tp̄ibz
vltimum apud Antiochiaz episcopozuz
concilium congregatur. in quo Paulus
arguitur: manifesteq̄ cōuincit heretic?:
z damnatur ab omnibus que sub celo sūt
ecclesijs christi: insitēte plurimū et disce-
ptatiōibz validissimis perurgēte Alcbio-
ne presbytero antiochene ecclesie viro fi-
delissimo et omnibz virtutibus adornato

cui accedebat etiā hoc q̄ erat disertissim⁹
 ⁊ potens in verbo atq; in omni eruditio-
 ne perfectus. Deniq; oratoriam in eadez
 ipsa urbe docuerat. Huic igitur ab omni
 episcoporum concilio permittitur dispu-
 tatio cum Paulo: excipientib; notarj;:
 q̄ ita magnifice ab eo et accurate habita ē
 ut scripta ederetur: et nunc quoq; in ad-
 mirationē sit omnib;. Solus etenim pe-
 tuit dissimulantem ⁊ occultātem se Pa-
 lum cōfessioib; proprijs publicare. Qui-
 bus ita gestis: cōmuni cōsilio vniuersi pa-
 riter sacerdotes scribunt epistolā ad p̄so-
 nam Dionysij ep̄i urbis rhome. et Daxi-
 mi Alexandrie ep̄i: que per oēs mit-
 tere ecclesias: per quā cunctis ⁊ suaz di-
 ligentiā comprobarent. ⁊ Pauli heresim
 confutatam esse atq; deiectā in vniuerso-
 rum noticiā puocarent. Simul etiā que
 cum eo questionē habite sint indicant.
 Sed et vitaz ipsius intempatam: pariter
 moresq; describunt. Ex quibus pauca ali-
 qua inferere huic operi nostro dignum
 iudicauimus.

Qui episcopi per illud temp⁹ nobiles
 habebantur.

Capitulum XXVI

Dionysio ⁊ Daximo ⁊ omnib; q̄
 per vniuersum orbem sunt sacer-
 dotib; ⁊ coepiscopis: vna cū p̄-
 sbyteris ⁊ diaconis. atq; om̄i ec-
 clesie catholice que sub celo est. Helen⁹
 ⁊ Hymen⁹ Theophil⁹ Daxim⁹ Procu-
 lus Nicomas Heleanus Paulus Bola-
 gus Protogenes. Jerax. Euchic⁹ Theo-
 dorus Valchio Lucius p̄sbyteri. ⁊ cete-
 ri om̄s qui nobiscū cōgregati sunt: ex vi-
 cinis urbib; ⁊ gentibus ep̄i ⁊ p̄sbyteri ⁊
 diaconi: dilectissimis fratrib; in domi-
 no salutē. Et post pauca addiderūt: mitte-
 tes hāc eplam. Dep̄camur omnes ut si q̄
 forte tali doctrina infecti sūt. curentur a
 vobis: sicut ⁊ beate memorie viri Diony-
 sius Alexandrin⁹ ⁊ Firmilianus ex cap̄-
 padocia iaz p̄sus sc̄pserāt ad Antiochie
 plebem: dedignantēs: imo potius decli-
 nantes ad p̄sonā ipsius scribere q̄ erat au-
 ctor erroris. Ip̄e aut̄ beate memorie Fir-
 milian⁹ cū adhuc sup̄esset: secūdo affuit:
 ⁊ p̄sens cum arguit ac notauit: sicut oēs

nouimus ⁊ testamur qui simul cū illo ve-
 neramus. Sed reprimittente eo corrige-
 re errores credidit sperans posse fieri: ut
 absq; religionis nr̄e opprobrio ⁊ dissensio-
 nū nota res veniret in meli⁹. et ideo dissi-
 mulauerat. cū tū Paul⁹ dolo differret et
 hominē quidem falle: et deum autem ne
 garet: ac fidem in qua renatus fuerat vio-
 laret. Deniq; et nunc beat⁹ Firmilianus
 veniebat Antiochiā: ⁊ cum tharsum vsq;
 peruenisset: ⁊ nos omnes Antiochie po-
 siti aduentum illius operiremur: nuncia-
 tus ē nobis excessisse de mūdo. Post ali-
 quāta p̄o describentes ei⁹ vitam moresq;
 adiungunt etiam hec. Postea vero q̄s a do-
 ctri ne reglā ad aliena se dogmata ⁊ adul-
 terina conuertit non opus est enumeras-
 re actus ei⁹ priores. quomodo cū prius
 egens fuerit ⁊ pauperrimus: ⁊ neq; ex pa-
 rentum successione: neq; vllam quest⁹ oc-
 casionem habuerit honestā: nunc ad sum-
 mas diuitias peruenit: non aliunde nisi
 ex sacrilegijs ⁊ ex his que per fraudem di-
 ripuit: concutiens fratres: vendēs parro-
 cinia ⁊ fidem negociorū susceptoz;: nec
 accepta mercede custodiens: existimans
 fm q̄ scriptum est: questum esse pietatez;
 Supbiam vero ei⁹ quis ferre posset cum
 se magis ducenariū q̄ episcopum videri
 vellet. Nam ⁊ incedens p̄ plateā tali qua-
 dam ambitione utebatur: publice episto-
 las relegens: atq; i auditu omniuz oculis
 dictās assistentib; sibi in platea notarj;:
 Directio quoq; p̄euentiu et constipatio
 insequentium q̄ plurima querebat: ita ut
 omnes qui videbant horrescerent ⁊ dete-
 starentur p̄ illius arrogantiā religionem
 diuinā. Nec in publico. Intra ecclesiam
 vero tribunal sibi multo alti⁹ q̄ fuerat ex-
 trui: et thronuz i excelsionib; collocari iu-
 bet. Secretariū quoq; sterni ⁊ parari sic
 iudicibus seculi solet. Verbum vero fa-
 ciens ad plebem: iactare supra modū de-
 xteram ac palmas femori illidere: pede q̄
 subsaltare: ac scabellū ferire cum sonitu.
 Ab auditoribus vero non fauorem neq;
 plausum sperare solum: sed theatri mo-
 re oraria moueri sibi expetebat. ⁊ vocē tan-
 q̄ de canis dari. Hec non soluz a viris:
 sed etiā a mulierib; indecenter expeteban-
 tur. Si qui vero auditorū bonitati ⁊ ve-

Ecclesiastice historie

recundi⁹ agens a clamore nimio temperasset: velut iniuriā faciēs paciebatur in iuriā. Sed et antiquis et defunctis iā tractatoribus insultabat: et illis derogans: suas laudes inuerecunde impudēterque iactabat. Rhetores se magis quā ecclesie doctorē laudari cupiebat. Psalmos vero quos in dominū nostrum Jesum christum dicebatur cessare facit: velut neotericos et nuper inuentos. In semetipsum vero compositoribus diebus pasche in medio ecclesie canere mulieres: maxime quas ipse presbyter ad canendum pro more instituerat faciebat: ita ut horresceret si quis audiret. Nam cum ipse filium dei negaret descendisse de celo: sed a Maria cepisse et initium habuisse de terra psalmi qui in ipsum dicebantur: et quibus in populo laudabatur angelum eum dicebant descendisse de celis. Et hec ipse assistens et audiens: non solum dici non prohibebat. sed elato supercilio delectabat audire. De mulieribus vero que cum ipso simul manebant quas nisi sanctas Antiocheni appellant. quod opus est dici: Ex quarum societate et conventu ut sibi nulla questio moueret: et presbyteris et diaconis suis his duntaxat qui ei more gerebant habendi mulieres seu cum similem: licentiam dedit. Sed et congregandi diuitias tribuit facultatem: quo ipse in similibus obnoxij magistro nequaquam crimē impingeret. Hos autem idcirco hec scribimus fratres charissimi: quia non vnum quod sacrosanctus debeat esse episcopale sacerdotium: quod et clero et plebi esse debeat exemplo. Neque enim ignoramus quosdam dum incauti sibi ad cohabitandum iungunt mulierculas cecidisse. Quod etiam si non fiat: aut certe in suspicionem venire de talibus sacerdotibus grauissimum est. Quomodo autem vetare poterit eos qui infirmiores sunt a mulierum consortio: quibus ex his que gerit auctoritate prebet. Tantus vero ac tam immitis suis fuit in poteratu: et ita specie quadam tyrannidis elatus est: ut ne ad arguendum quidē quod quis: vel ad accusandum auderet accedere. Sed hec que diximus condēnari possent etiam in eo qui fidem catholicam seruat: et in ecclesiastici dogmatis veritate perdurat. Hic vero qui abiurato fidei mysterio: ad

pollutissimam se arcem ac heresim conculcans necessarium enim fuit etiam partem erroris ipsius designari quomodo habendus vel quomodo execratus est. Et post multa in fine epistole addunt etiam hec. Igitur necessarius est visum hunc resistentem deo: neque ad quietem vere fidei abijci et abiurari. alium vero pro ipso ecclesie catholice constitui episcopum: per dei gratiam prouisum filium beate memorie Demetriani: qui huic ipsi ecclesie inculpabiliter presuit. Domnum nomine: virum omnibus bonis ornatum. Indicauimus autem vobis de eo: ut sciatis ad ipsum vos scribere debere et ab ipso communionis scripta suscipere. Hic autem qui indignus habitus est esse in ecclesia catholica: anathema scribat: et illius heresis sectatores excommunicentur. Domino igitur in episcopatum subrogato: Paulus et sacerdotio abscisus et communionis: cum de domo ecclesie nollet exire: interpellatus imperator Aurelianus religiose factus hoc sancteque decernit: his precipiens ecclesie Domnum tradi: quibus Italiae sacerdotes et romanus episcopus scripserat. Et iterum predictus Paulus ad cetera mala etiam hoc dedecus addidit: ut manu publica de ecclesia pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos existebat Aurelianus. Processu vero temporis imutare propositi sui bonum cepit: et malis consiliis deprauatus: persecutionem erga dei ecclesias meditari: eo usque ut dictatur: quod dictatis iam litteris et scriptis cum superesset sola subscriptio: diuina dextera interueniens subscriptionem nefande dextere deturbauerit. Forte etenim subita condemnatur: qui de priorum morte censebat: ut ostenderet deus quia non voluerit tyrannus cruciamur: sed cum probauerit ipse corripimur. Igitur sex annis Aurelianus cum gubernasset principatus: Probo post hunc suscepit. Cui cum tantum demisteret expleisset imperio. Larus una cum filiis Larino et Numeriano succedit. A quibus tribus annis nec plenis romanorum regno administrato: Diocletianus suscepit principatum. Is vero maximas in nossecutiones: et ecclesiarum subuersiones molitus est.

De heresi Manicheorum tunc exorta.

Capitulum. XXVII.

Ed paulo antequam hic imperium su-
meret in urbe Roma defuncto Dio-
nysio. post nouē annos sacerdoti
Felix suscepit sedem. Quo tempore
Manes quidam sibi nomen suum insani-
ens: et instinctu demonis agitur: iuisque
et execrabilis omnibus heresim docet: Hic
autē Manes gente Perses: vita et moribus
Barbarus fuit: tam acer ingenio ut insani-
re vel demone ad impleri videretur. Denique
(ut rei exitus docet) christi se nunc gerere
formam conabat ostendere: nunc ipsius pa-
raclerum se esse predicabat. et elatus in insa-
niam: ad similitudinem christi duodecim di-
scipulos eligens: ad predicandum mittebat:
dogmata stulta et impia a diuersis hereti-
cis qui iam prius extincti fuerat mutua-
ta disseminans: et nostro orbe persica vene-
na pinnans. Ex hoc ergo Manicheorum he-
resis usque in hodiernum diem diffundit: eo
tempore exorta quo Felix in urbe Roma
ecclesie perat. Qui per quinque annos am-
ministrato sacerdotio Eutychiano sedem
reliquit. Is decem mensibus solis trans-
actis Saio episcopatum tradidit. Qui nostris
iam temporibus quindecim annis sacer-
dotio perfunctus Marcellinum successo-
rem reliquit: quem iam persecutiois tem-
pus inuenit.

De ecclesiasticis viris nobilibus: quorum
aliquanti etiam usque ad nostram memo-
riam perdurarunt.

Capitulum. XXVIII.

A tempestate apud Antiochiam
sacerdotium post Domnum suscepit
erat Thimeus. Post Thimeum vero Li-
rillus. Cirillo autem successit Dorotheus
qui ad nostras usque memoriam perdurauit:
vir eruditissimus et in scripturis diuinis
satis intentus. qui pro multa diligentia et
hebream linguam didicerat. Greca autem
eruditione liberali a puero fuerat institutus.
Is enuchus a natiuitate fuit. Ex quo
etiam imperator in admiratione eum ha-
buerat: et honorem ei contulerat purpure
proposituram. Huius etiam nos cum in ec-
clesia scripturas exponeret auditores in pu-
ericia fuimus. Post hunc Tyrannus apud

Antiochiam sacerdotium suscepit. sub quo
ecclesiarum persecutio increuit apud Lao-
diciam. Post Socratem Eusebius Alexan-
drinus genere episcopus fuit. qui in cau-
sa Pauli samosatensis ad partes Syrie cum
venisset quod esset in scripturis diuinis eru-
ditus: a fratribus studiosis: velut thesau-
rus quidam repertus: ultra nusquam abire per-
missus est: sicut Dionysius in epistolis suis
scribit. Huius quoque Anatholius suc-
cessor ut aiunt bonus boni extitit: qui et
ipse genere Alexandrinus erat: eruditio-
ne liberalium litterarum et in philosophicis
a puero apprime eruditus: ita ut apud
Alexandriam dialecticam docere ab om-
nibus eruditis viris et philosophis cogere-
tur. Nunc etiam belli tempore quod inter
ciues exortum est apud Alexandriam fe-
runt multa bona ciuibus in conciliis et
pauisionibus prestitisse. Ex quibus unum tamen
modo factum breuitatis causa memorabo.
Fruentum aiunt cum deesset obsessis:
et fames grauius quam hostis urgeret: tertia
pars cum due se inuicem impugnarēt: erat
populi separata: que quasi fidem Rhoma-
nis seruabat. In qua parte tunc etiam su-
pradictus Anatholius erat absque impu-
gnatione. Hic ad magistrum militie refer-
ens de famis necessitate que obsessis ac-
ciderat edocet: et impetratam gratiam ci-
uibus defert: eamque hoc modo distribu-
it. Primo quidem utraque inter se dissiden-
tes alloquitur: ac romanis redire in gra-
tiam suadet. Sed cum reluctantes videret
hoc saltem inquit credo vos libenter ac-
cipere ut omnem virorum manum imbellem
que belli quidem vobis nequaquam: cibi tamen
necessario particeps est: exire portas sinat.
Consilium ab utraque parte gratanter
acceptum est. Decernunt imbellem manum
egredi castris debere. Data occasione: omnes
pene quos inedia consumebat: pariter cum
imbellibus erumpunt: precipue nostri quibus
bellum gerere contra propositum erat.
Quos omnes Anatholius suscipiens pa-
retis simul ac medici fouebat affectu. Et
ita multitudini salutem per cibum prope-
re contulit: reliquis vero qui pauci remanse-
rant: formidinem belli et desiderium pacis
incussit. Ita misericordie prudentique consi-
lio urbem maximam fame pariter absoluit

Ecclesiastice historie

et bello. Hunc ergo secundum de Alexan-
dria di mūere Laodicenoz ciuitas acce-
pit episcopū: post transactū quod sup me
morauimus bellū. Multa quoq; opuscu-
la supdicti Anatholij magnifice pposita
ad nos vsq; venerūt. Ex quib; dignū mi-
hi videt de pascha quid senserit. ipius ver-
bis pferre. Est ergo inquit in primo anno
initium pmi mensis: quod est decem et no-
uem annoz: circuli pncipiuz. Scdm Egy-
ptios qdem mensis Famenoth vicesima
sexta die. Scdm Macedones dicti men-
sis vicesima secunda. Scdm Rhomanos
ho vndecimo kal. Aprilis. In qua diesol
inuenit non solum cōscendisse primā par-
tem: verū etiam quartā iam in ea die habe-
re id est in pma ex duodecim partib;. Nec
aut particula prima ex duodecim vernale
est equinoctiū et initium mensium. et caput
circuli: et absolutio cursus stellaz: que pla-
nete id est vage dicūt: ac finis duodecime
particule et totius circuli terminus. Et ideo
nō pax dicimus delinquere eos qui ante
initium noui anni pascha putant esse ce-
lebrandum. Sed neca nobis primis exor-
dium sumit. Nec ratio antiquis in deis fu-
isse comprobata demonstrat: et ante aduen-
tum chri obseruata: sicut euidenter Filo et
Iosephus edocet. Sed et horū antiquores
Agathobolus: et ab eo eruditus Aristobo-
lus expaniana: qui vnus ex illis septuagi-
ta senioribus fuit q missi fuerunt a pōtifi-
cib; ad Ptolomeū regem: hebreoz libros
interpretari in grecuz sermonē. quiq; mul-
ta ex traditiōib; Moysi pponenti regi pco-
tantiq; responderant. Ipsi ergo cuz que-
stiones Exodi exonerēt: dixerūt pascha nō
prius esse imolandū q̄ equi noctiū verna-
le transiret. Aristobolus ho etiam hoc ad-
dit in die pasche non solū obseruādū esse
vt sol equinoctiū vernale transcendat: ve-
rū et luna. Cum em̄ duo sint equinoctia in
q̄t veris et autumnū equis spacis directa
et q̄rtadecima die mensis primi sit statu-
ta solēnitas post vesperz quando luna so-
li opposita e regiōe deprehēdit: sicut etiā
oculis pbat licet. Inuenit vtiq; vernalis
equinoctij partem sol obtinens. Luna ho
ecōtrario autūnalis. Legi et in eoz libris
alia multa de his validissimis assertiōib;
et pposita: que euidenter ostēdant pasche so-

lennitatem omni genere post equinoctiū
celebrandā. Multa et alia p̄terea nō soluz
religiosis viris: s; philosophis admirāda
scripta Anatholius dereliquit: quibus sa-
lutaris eius eruditio scire volētib; inno-
tescat. Huic primus Teotignus sacerdo-
tium tenens Cesaree in episcopatu man-
imposuit: et viues ipse sibi cum successorē
sue Cathedre statuit. Unde et aliquāto tē-
pore pariter cum ipso Theotigno Cesari-
ensi ecclesie p̄fuit.

De episcopis martyrib; et doctoribus
eiusdem temporis

Capitulum XXXIX.

Ed cuz aduersum Paulū famosā
thenū Antiochiā pueniret ad cō-
siliuz p̄tergredientē Anatholium
defuncto Eusebio Laodicensis ec-
clia sextū sibi v̄dicauit ep̄s. Post quē vlti-
mus vsq; ad p̄secutiōis tempus apud La-
odiciam Stephanus eccliaz gubernauit
Et ipse eruditōe et eloquentia p̄orib; non
inferior: sed fidei p̄tute lōge dissimilis: sic
p̄secutiōis ignis p̄bauit. Fibilem philo-
sophie in necessitate tētatiōis ondit. S;̄
non continuo in illi infirmitate dei pau-
pertas ostendit. Post huius nanq; casuz
puidit deus ecclesie illi episcopum Theo-
dotū nomie: virum non solum verbis: sed
rebus et virtutibus ornatum. Hic arte q̄-
dem medicus fuit: sed ad animaruz a dño
translatu est medicinā. Vere incompara-
bilis qui sup omes pene homines fide mi-
sericordia: studio: vigilantia: atq; omnib;
optimis institutiōib; claruit. In scriptu-
ris quoq; diuinis laborē q̄ plurimū gessit.
Interea apud Cesareā palestine Theoti-
gno cuz episcopatu solertissime pegisset:
Agapius succedit. Qui et ipse multo labo-
re: multaq; diligentia in gubernatiōe po-
puli adhibita: et p̄cipue erga indigētes pa-
terna puidētia ferebat. a q̄ et vir p̄ oia pui-
dētissim; vita: eruditōe: morib; adornat;
Pāphil; ecclie ipi; p̄sbyter subrogat. S;̄
iste Pāphil; q̄sue sit: et q̄ntus: et vñ oriū-
dus: qm̄ non erat dignū breuiter transcur-
rere oēm ei; vitā: institutionēq; a puero: et
quanta in p̄secutionib; p̄ diuersas confes-
siōes ptulerit: q̄sq; agones desudauerit: et
qualiter sup omnia coronā smarty; in de-
ptus sit: p̄p̄tia id opusculo comprehēdim;

De hoc ergo quod mirabilis fuerit illa lectio docet. Sed et alios quod plurimos per illud tempus ammirabiles in presbyterio viros nostram memoriam tenet. ut apud Alexandriam Hieronymus. Delecius homo apud pontum qui episcopus postmodum factus est. Sed Hieronymus quidem acer ingenio. in diuis scripturis nobiliter eruditus: vita purissimus: atque ad christianam philosophiam nudus: et penitus expe ditus: doctor ecclesie in comparabilis privatim et publice mirabiliter disputans. Delecius homo tante fuit suauitatis in moribus et tanta dulcedinis: ut Delaticus a sodalibus vocaretur. In omni eruditione perfectus. In rhetoricis talis erat: ut alijs studentibus nunquam vacasse putaretur. In cunctis hominum philosophie generibus que in quinque diuisi sunt disciplinae: ita erat per singulas communitus: ut cum in vnaqueque quis experiri voluisset: in hac sola a puero habuisse exercitium iudicaret. Cumque esset eruditionum prerogativa magnificus: virtus tamen animi et vite sinceritas longe in eo magnificentior habebatur. Quae nobis persecutionis tempore in fuga positum apud palestina diligenter et plenius agnoscere licuit. Igitur hierosolymis post Hymeneum: de quo paulo ante memorauimus Zapdas sacerdotum suscepit. Quod paruo tempore administratum Vermoni post se tradidit. Hic usque ad nostri temporis persecutionem apostolicam inibi quam suscepit cathedram conseruauit. Apud alexandriam homo Maximus qui successerat Dionysio cum in decem et octo annis sacerdotum transgressisset: Theonas succedit. Cuius tempore Achillas eiusdem ecclesie presbyter ecclesiastice scholae magisterium tenuit: eruditione: fide: conuersatione: et moribus insignis. Theonas homo cum decem et nouem annis sacerdotum inculpabiliter ministrasset: sed tradidit Petro: viro inter principes egregio. Hic duo decem annis in episcopatu illius urbis exegit. Quorum tres ante persecutionem reliqua post nouem diuersis in temptationum generibus duravit. Quibus se in omni agone persecutionum positus artioribus vinculis continentie distringere: et ad utilitatem atque instructionem ecclesie in verbo dei nobiliter insistere: satisque vigilanter erga omnes sacerdotum curam diebus sudaret ac noctibus: nono persecutionis anno episcopatus homo sui duodecimo: martyrum

coronam capitis obtruncatione promeruit. Hucusque successiones episcoporum: gesta quoque diuersa domini et saluatoris nostri unitate: usque ad tempus persecutionis in qua ecclesie quoque destructe sunt: historie mandauimus. De reliquo homo agones martyrum quos ipsi per nos metipsums vidimus describentes: posteris ad memoriam relinquamus.

Finit Liber septimus

Incipit octauus Liber ecclesiastice historie cum capitulorum annotatione.

postolorum successio intra septem libris a nobis conclusis: in hoc octauo volumine dignum credidit: etiam ea que nostris temporibus gesta sunt: posteriorum memorie relinquare. et hinc iam a nobis sermo sumat exordium.

De nostri temporis ac Diocletiani et Maximiani et Maximim persecutione.

Capitulum I.

Tem an nri temporis persecutione quam mirabiliter quod magnifice per vniuersum mundum sermo christi et pietatis doctrina profecerit: et in quantum sublimitatis ascenderit enarrare vires nostras superat. Nosci tamen et ex hoc possibile est: quod aliquanti ex principibus romanis et facultate regendi principum iuris quod dicendi nostris prebebatur. Et conuicibus et ministris atque vniuersae domui suae non solum credere in dominum Iesum christum: verum et cum omni fiducia ac libertate in fide agere sinebatur: ita ut illos sibi fideles ac familiares duceret de quibus certi erant quod pro fide christi nihil proficiendum sapent. Sicut fuit opiatissimus ille doctor rotheus in cubiculo regum: qui propter fidem domini fidelissimus in omnibus habebatur. Quis et cunctis preferri honore meruit et amorem. Cuius et Boronius: ceterique cum ipsis in domino fideles: vel qui intra palacium in summis honoribus erant: vel qui ad prouincias gubernandas preferri ceteris fidei preterplatione merebatur. Jam homo multitudines coentium intra ecclesias presbyterorum et principum in diebus festis innumerabiles cateruas per loca singula fluentes quos digne potest